

ÖMER EĞECİOĞLU

Müzik Tarihinden

Beethoven'ın Senfonilerine bir Bakış

24 Kasım 2022 - 15:04

"Beethoven bir elinde İnsanoğlu'nu diğerinde Doğa'yı tutan bir büyük ozandı."

Anonim

Ludwig van Beethoven'ın aynasal yapıtları arasında yer alan senfonilerine teker teker, ama kısaca bir göz atmak istiyorum. Bu yazıda amaç büyük bestecinin sanatına yaklaşımına ve senfonileri için ona ilham veren fikirlere yeni bir bakış açısı getirmek değil. Araştırmacılar ve uzmanlar tarafından üzerinde araştırmalar yapılmış, çok sayıda kitabın yazılmış olduğu böyle geniş bir konunun detaylı bir çalışmasını birkaç sayfada yapmak elbette ki olanaksız. Senfonilerin müziksel yapısı üzerine de bir çok makalenin, tezin ve kitabın yazılmış olduğunu biliyoruz. Yine de bu yazıyı yazarken bestecinin senfonilerin her biri üzerine kısa da olsa bilgi vermek, belli başlı özelliklerini işaret etmek ve bu bilgileri bir araya toplamının bu eserlerle yeni tanışan müzikseverler için faydalı olacağı düşüncesiyle hareket ettim.

Ludwig van Beethoven (1770-1827) gençlik yıllarında (Gravür: Friedrich Bollinger).

Beethoven'ın dokuz senfonisinin bestelenme süreci 1799'dan 1823'e kadar uzanan 24 yıl. Ritmik çeşitlilik, beklenmedik vurgular, sürpriz disonanslar, müzikal gerilim yaratan harmonik gelişmeler ve kendinden emin bir müzikal ifade ile donanmış devrimci niteliklere sahip bu dokuz senfoninin her biri, klasik müzik tarihinin başyapıtları arasında yer alıyor.

Beethoven ayrıca bu eserler ile aristokratlar ile halk tabakasından insanlar arasındaki ayrımı yok etti. Onun müzikal ideolojisinin değerlendirmesine herkes katılabilirdi, kimsenin ayrıcalığı yoktu. Besteci tüm insanlar arası eşitlik ve dayanışma fikirlerinin kamuoyu tarafından eserleri ile özdeşleştirilmesini de memnuniyetle karşıladı. 18. yüzyıl modellerinin biçimini değiştirip yeni bir yön verirken bu dokuz eser klasik konser repertuarının özü ve vazgeçilmez unsuru oldular.

Sanat hayatının doruğuna senfonileri ile erişen bestecinin özellikle 3., 5., 6., 7. ve 9. senfonileri güçlü, devrimci bir anlayış ile nitelenebilecek yeni bir senfonik idealin

sözcüleri olarak kabul ediliyorlar.

SENFONİK MÜZİĞİN GELİŞME EVRELERİ

Herşeyden önce "senfoni" sözcüğünün kökenine bakalım olursak, Yunanca "eşzamanlı" ve "ses" anlamlarına gelen "syn" ve "phone" kelimeciklerinden oluşturulmuş, beraber duyulan seslerin uyumu, ahengi; seslerin armonisi anlamını taşıyan bir kelime olduğunu görürüz.

16. Yüzyıldan başlamak üzere bu kelime vokal ve enstrümanların birlikte seslendirdiği bir müzik formu anlamında kullanılmaya başlamıştır. 17. yüzyılda ise anlamı sadece enstrümental giriş müziği olarak değişmiştir. Bu yüzyılda Senfoni ve Üvertür terimlerinin aşağı yukarı aynı anlamda kullanılmaya başladığını görüyoruz. Bundan sonra bir anlam değişimi daha geçirip opera ve oratoryaların giriş müziği olarak, ara sıra da kapanış müziği olarak düşünülmüş eserler için kullanılmaya başlamıştır.

Birkaç tarihsel örneğe bakalım olursak, J. S. Bach klavikord için yazdığı 2-sesli klavye çalışmalarını "Envansiyon" olarak adlandırırken, bunların 3-seslilerini "Sinfonia" olarak nitelmiştir. Yine Bach'ın eserleri arasında Prelüd yerine Sinfonia ile başlayan bir klavikord partitası bulunuyor. Bestecinin 1734 tarihli Noel Oratoryosunun ikinci bölümünün başlığı da Sinfonia olarak verilmiştir.

Kelimenin orkestral bir karakter kazanması ve günümüzdeki anlamında kullanılmaya başlaması Haydn'ın zamanına rastlıyor. "Papa" Haydn'a "senfoninin babası" lakabının yakıştırılması da elbette ki bu nedenle. Bestelediği yüzü aşkın senfoni ile bu biçimin temellerini atmış olan Haydn'dan bu yana, tüm orkestra için bestelenmiş, ve genellikle dört bölümden oluşan bir müzik biçimi olarak anlaşılıyor senfoni – birinci bölüm çabuk (Allegro); ikinci bölüm ağır (Andante veya Adagio); üçüncü bölüm neşeli bir tempo ya da bir dans (Scherzo, yahut Minuet ve Trio); dördüncü ve son bölüm ise tekrar çabuk (Allegro). Haydn'ın belirlediği bu formül ile senfoni, bir müzik biçimi olarak modern anlamına kavuştu.

Haydn'ın senfonileri neşeli, nükteli ve genellikle pastoral denilecek bir sadelik taşıyan özelliklere sahipti. Haydn'ın senfoniye getirdiği bir başka yenilik de her müzik aletinin kendi özelliklerine göre, kendi yerinde, karakteristik bir şekilde kullanılmasıdır. Büyük Mozart senfoni müziğine zerafet, coşku, duygusallık ve zaman zaman melankoli öğelerini getirdi. Mozart'ın senfonik eserleri arasında özellikle 1788 yılında Viyana'da çok kısa bir zaman aralığında bitirdiği üç muhteşem eser; No. 39 Mi bemol majör, No. 40 Sol minör, No. 41 Do majör "Jüpiter" senfonileri bu müzik biçiminin unutulmaz örnekleri arasında yer alıyor.

DOKUZ SENFONİ

Beethoven'ın bestelediği senfoni sayısı ondan önce gelen diğer klasik dönem üstadları ile karşılaştırınca çok fazla değil. Mozart'ın senfonilerinin sayısının dörtte biri, Haydn'ın senfonilerinin ise onda biri kadar. Buna rağmen yüzyıllar boyunca hiç bir müzik eseri bu senfonilerden daha ikonik bir konuma geçmemiş. Başka hiç bir eser dizisi, dinleyenlerin belleklerinde böylesine unutulmaz bir şekilde yerlerini almamış. Bu senfoniler öyle bir hayal ve yaratıcılık dünyasından geliyorlar ki, onları yaratan güç zamanının sanatsal geleneklerini kullandığı halde bu gelenekleri aşmış, yepyeni bir kalıba sokarak şekillendirmiş, onlara hayat verip ölümsüzleştirmiş.

No.	Tonalite	Başlık	Bitirilme tarihi	İlk seslendiriliş tarihi
1	Do majör			2 Nisan 1800
2	Re majör			5 Nisan 1803
3	Mi bemol majör	Eroica	1804 Ağustos	7 Nisan 1805
4	Si bemol majör		1806	Mart 1807
5	Do minör			22 Aralık 1808
6	Fa majör	Pastoral		22 Aralık 1808
7	La majör		1812 Mayıs	8 Aralık 1813
8	Fa majör		1812 Ekim	27 Şubat 1814
9	Re minör	Koral	1823 Ağustos	7 Mayıs 1824

Beethoven'ın dokuz senfonisinin tonaliteleri ve ilk seslendirme tarihleri.

Bir küme olarak ele alındığında Beethoven'ın dokuz senfonisi, sanatçının yaylı çalgılar dördlülere ve piyano sonatları gibi, bir besteci tarafından aynı grup çalgılar için yazılan eserlerin kaçınılmaz benzerliklerini taşırlar. Yine de teker teker ele alınca kendine özgü yapıları ortak özelliklerinden daha ağır basar. Bu senfonilerin niteliklerine uyan en

mükemmel betimlemelerden birine antik Romalı şair Ovid "Dönüşümler" kitabında neredeyse iki bin yıl önce yer vermiş; "Özellikleri ne tıpatıp aynı ne çok farklıdır; tam kız kardeşlerin birbirine benzemesi gibi" diyor Ovid.

Dokuz senfoni arasında tek sayılı eserlerin daha fırtınalı, çift sayılı olanların ise nispeten sakin olduğu göze çarpar. Numeroloji ile her fenomende gizli anlamlar arayanlara göre Beethoven'ın tek sayılı senfonileri eril nitelikleri, çift sayılı senfonileri ise dişil nitelikleri dile getirir. Senfoniler için kullanılan mistik "anahtar" kelimeler bulmak da mümkün.

İŞİTME SORUNLU BİR BESTECİ

İşitme sorunları yaşamaya başladıktan sonra intihar etmeyi de düşünen Beethoven'ın yavaş yavaş sağır olmaya başladıktan yirmi sene kadar sonra, 1816 yılında not defterine kaydettiği düşünceler şöyle: "İçimde hissettiğim herşeyi dile getirip aktarmadan bu dünyadan ayrılmak benim için olanaksız göründü." "Duyularımda o kadar kısıtlıyım ki yaşamımı sanatıma adamaktan başka çarem yok. Bu benim için tek çözüm." Beethoven'ın dünyadaki yerinin ve bir sanatçı olarak tarihi öneminin bilincinde olduğunu, ve kendisini bu yüksek konumda tutmak zorunda olduğunu düşündüğünü biliyoruz. Ömrü boyunca ilişki içinde bulunduğu soylulara karşı duyduğu horgörü ve "bizim krallar" sözlerini kullanarak hükümdarlarla alay etme huyu bu bilinçten kaynaklanıyor. Kendisi 1814'te yazdığı bir mektupta "Aklın ve şuurun egemenliğini dünyadaki bütün hükümdarlardan üstün olarak değerlendiriyorum" diyordu.

Beethoven'ın sıradan bir günü nasıl geçirdiği de kendi tuttuğu notlarından biliniyor. Sabah kalkma saati 05:00, daha sonra besteleri üzerine çalıştıktan sonra mektuplarını okuyup cevap yazıyor, bunun ardından öğle saatlerinde evinden ayrılarak öğle yemeğini saat 14:00 civarında yiyor. Daha sonra genellikle arkadaşlarıyla arasına da kendi başına bir kafede vakit geçirdikten sonra sıra hafif bir akşam yemeğine geliyor, ardından da besteci saat 22:00'yi bulmadan yatıyor.

Beethoven başlangıç aşamasındaki fikirlerini not defterlerine geçirirdi. Ömrü boyunca onu meşgul eden senfonilerden bize gelen tamamlanmış dokuz senfoninin dışında sadece fikir aşamasında kalanlar olduğu da biliniyor. Not defterlerinde Sol minör, Sol majör, La minör, Mi minör tonalitelerinde senfoniler için taslaklar var.

Beethoven 2. Senfoninin prömiyerinin yapıldığı 1803 yılında (Christian Hornemann)

Senfoni No. 1 Do majör Op. 21

Adagio molto – Allegro con brio / Andante cantabile con moto / Menuetto: Allegro molto e vivace / Adagio – Allegro molto e vivace

İthaf: Baron Gottfried Van Swieten

Mistiklerin yakıştırdığı anahtar kelime: Güç.

Beethoven'ın 1. Senfoni için fikirlerini not defterine geçirmeye başlaması 1795 yılına kadar geriye gidiyor.

Besteci 1799-1800'de yeni bir yüzyılın eşliğinde bitirdiği bu ilk senfonisi ile çağdaşlarına senfoni anlayışının artık eskisi gibi olmayacağını, kendi yaklaşımı ile bundan böyle bu biçimin değiştiğini duyuyordu.

1. Senfoninin kompozisyonu, bestecinin genellikle üç evreye ayrılan sanat yaşamının ilkine, işitme sorunlarının başlamasından birkaç yıl önceki dönemine gidiyor. Beethoven'ın sanatsal olgunluğa eriştiği yıllarda bestelediği bu eser senfonide Haydn ve Mozart'ın başarılarının üzerine kurulduğu gibi onlardan miras kalan tarzı devam ettiren bir üslupla yazılmıştı.

1. Senfoni Haydn'ın senfonik dehasını onurlandırıyor denilebilir. Gittikçe yoğunlaşan armoniler ve özellikle nefesli sazlar için dopdolu bir yazım bizi Haydn'dan ileri götürüyor, artık bundan sonra Beethoven'ın hakim olacağı bir alana çıkıyor.

Mistiklerin birinci senfoni ile eşleştirdiği anahtar kelime olan "güç", bir anlamda bestecide daha sonra ifade bulacak olan dev güçlerin başlangıcı, uyanışı şeklinde değerlendirilebilir.

1. Senfoninin Viyana'da prömiyerinin yapıldığı 1800 yılında Beethoven 29 yaşındaydı. Şöhreti gittikçe artmaktaydı. Bu senfoni tazeliği ve canlılığı ile bundan sonra gelecek senfonilerin öncüsü niteliğinde, ses getiren bir yapıt olarak biliniyor. Yeni bir yüzyıl ile beraber gelecek bambaşka bir başlangıcı müjdeliyordu 1. Senfoni. 17. Yüzyılın sevilen, bilinen, daha alışlagelmiş senfonilerinden değişik ve ilk dinleyişten sonra bile kendisine "*Bu bir Beethoven senfonisi olmalı, Haydn veya Mozart'ın eseri değil*" dedirtecek nitelikteydi.

Açılış bölümü Adagio molto şaka içerikli, tonaliteden uzak başlıyor gibi görüldüğünden çağdaşlarını oldukça ürküten, beklenmedik bir başlangıçtır. Ardından gelen canlı Allegro con brio ise eğlenceli ve enerji doludur.

İkinci bölüm (Andante cantabile con moto) fugal bir tema ile başlar, Allegro molto e vivace tempolu menüet ile devam eder. Son bölüm ise yavaş başlangıcından sonra giderek hareketlenen yaramazca bir Allegro molto vivace'den oluşur.

Senfoni No. 2 Re majör, Op. 36

Adagio molto – Allegro con brio / Larghetto / Scherzo: Allegro / Allegro molto

İthaf: Prens Karl Lichnowsky

Mistiklerin yakıştırdığı anahtar kelime: Aşk.

2. Senfoni de 1. Senfoni ile beraber bestecinin 1802 yılına kadar süren ve "Haydn-Mozart" dönemi olarak adlandırılan ilk dönem senfonileri arasında yer alıyor.

Bu senfoni huzur, güzellik, neşe ve cesaret kavramlarını bir araya getiriyor. Çekici melodiler ve şakalarla dolu, dinleyiciyi anında kendi dünyasına çeken nitelikte bir yapı var. Prömiyeri 1803'de yapılan 2. Senfoni Beethoven'ın sanatının en ince işlendiği senfonilerden biri olmasına rağmen sakın yapısı ve özlem dolu yaklaşımı nedeni ile olacak, bestecinin senfonileri arasında belki de yeterince takdir edilmemiş bir eser olarak karşımıza çıkıyor.

2. Senfoni ilk ustalar Haydn ve Mozart'tan gelen geleneği en uç noktasına taşıyor, senfoni vizyonunu genişletiyor. İnanması zor da olsa bu coşkun eser Beethoven'ın sağırlığının giderek ağırlaştığı ve hayatının en bunaltıcı çaresizliğine düştüğü zaman bestelenmişti.

Senfoni No. 3 Mi bemol, Op. 55

Allegro con brio / Marcia funebre: Adagio assai / Scherzo: Allegro vivace / Finale: Allegro molto

İthaf: Napolyon Bonapart (daha sonra besteci tarafından geri çekilmiş)

Mistiklerin yakıştırdığı anahtar kelime: Kudret.

Beethoven'ın "Eroica" adıyla bilinen 3. Senfonisi, müzik tarihinin en etkili eserlerinden biridir. Bestecinin orta döneminin başlangıcını işaretleyen bu senfoni yüce idealleri, cesareti, kahramanlığı temsil ediyor, bu ulu duygulardan ilham almamızı sağlıyor.

19. yüzyılın müziğe getireceği devrimlerin ilkiydi bu. Epik ilk bölümü ile büyük yenilikler getiren bu yapıt klasik senfoni anlayışında yeni bir çığır açtı. Daha başlangıcındaki iki büyük akor ile klasik senfoni yeni bir devreye girdi denebilir. 3. Senfoninin duygusal derinliği, Beethoven'ın yaratmayı başardığı olağanüstü harmonik ve ritmik gerginlik bundan önce görülmemiş bir orijinalliktedir.

7 Nisan 1805'de Viyana'da Theater-an-der-Wien'de ilk kez seslendirilen senfoni, büyük bir olasılıkla dinleyiciler ve eleştirmenler tarafından yeteri kadar anlaşılmadığından olacak, zamanında bestecinin umduğu kadar sevilip kabul görmedi.

Beethoven önce bu senfoniye hayranı olduğu Napolyon'a adadı. Ancak Napolyon kendini imparator ilan edince bu ithafı öfkeyle geri çekti. Senfoninin kapağındaki Napolyon ithafını bestecinin ne kadar büyük bir şiddetle kazıyıp sildiğini görmek mümkün.

Eroica senfonisinin kapağı. Beethoven'ın Napoleon'a olan ithafını kendi eliyle sayfayı yırtarcasına sildiği görünüyor. Bir başka ilginç nokta da bestecinin ismini Fransızca olarak "Louis van Beethoven" olarak yazmış olması.

Senfoni No. 4 Si bemol, Op. 60

Adagio - Allegro vivace / Adagio / Allegro vivace / Allegro ma non troppo

İthaf: Prens Franz von Oppersdorff

Mistiklerin yakıştırdığı anahtar kelime: Güzellik.

Beethoven'ın 4. Senfonisi bir kahramanlık destanı olan 3. Senfoni "Eroica" ile kaderi, kaçınılmazlığı dile getiren dramatik 5. Senfoni arasında yer alıyor. 4. Senfoniyi besteci Robert Schumann "*İki Nors devi arasında narin bir Yunan tanrıçası*" olarak nitelendiriyor. Bu iki devin güçlü sesleri arasında daha ince ve narin bir yapıda karşımıza çıkıyor 4. Senfoni. Canlı ve güler yüzlü olan bu esere tatlı bir lirizm ve incelik hakim. Beklenmedik vurgularıyla dinleyiciyi etkileyen, hiç bir şekilde hayal kırıklığına uğratmayacak bir eser.

Senfoni No. 5 Do minör, Op. 67

Allegro con brio / Andante con moto / Scherzo: Allegro / Allegro - Presto

İthaf: Prens Franz Joseph von Lobkowitz ve Kont Razumovsky

Mistiklerin yakıştırdığı anahtar kelime: Özgürlük.

Beethoven, 5. Senfoninin dört notadan oluşan ünlü açılış motifi ile müzikteki en unutulmaz pasajlarından birini yarattı. Bu motif 5. Senfoniye ölümsüz kıldı diyebiliriz. Yardımcısı Schindler'e göre Beethoven bu dört notanın "*Kader kapıyı çalıyor*" anlamına geldiğini söylüyordu. Schindler'in ara sıra gerçekleri biraz renklendirerek anlattığı biliniyor. Buna rağmen, kadere inansanız da inanmasanız da 5. Senfoni bizi büyümlü bir yolculuğa çıkarıyor; dramatik ve çalkantılı bir yolculuk.

5. Senfoni'nin prömiyeri 22 Aralık 1808'de Viyana'daki Theater an der Wien'de Beethoven eserlerinden oluşan devasa bir konserde gerçekleşti. Podyumda şef olarak bizzat Beethoven'ın kendisi yer alıyordu. Dört saatten fazla süren bu konserde hem 5. hem de 6. Senfoniler ilk kez seslendirildi. Ama eserlerin sıralaması tersti: 6. Senfoni ilk yarıda çalındı, onu takiben 5. Senfoni ikinci yarıda yer aldı.

5. Senfoni müzik dünyasında gelmiş geçmiş en ünlü senfonilerden biri olarak yerini almış durumda. Bu senfoni kulaklarımıza o kadar aşına geliyor ki eseri çağdaşlarının algıladığı gibi şok edici ya da anlaması zor olarak hayal etmek güç.

Beethoven'ın el yazısı ile 5. Senfoninin ilk ölçüleri (Staatsbibliothek zu Berlin - Preußischer Kulturbesitz).

Richard Wagner 5. Senfoniye betimlerken "*Beethoven denizin dalgalarını durdurur ve bize okyanusun dibini gösterir, böylece bulutları gökteki yollarında dondurur, sisi dağıtır, pırlı pırlı mavi gökyüzünü ve Güneş'in yanan çehresini ortaya çıkarır*" diyor.

Eserlerde gizli anlam arayanların bazılarına göre 5. Senfoni klasik düşüncenin dört elemanını bir araya getiriyor: Ateş, Hava, Su ve Toprak.

Senfoni No. 6 Fa Majör, Op. 6

Allegro ma non troppo / Andante molto moto / Allegro / Allegro / Allegretto

İthaf: Prens Lobkowitz ve Kont Razumovsky

Mistiklerin yakıştırdığı anahtar kelime: Doğa.

Doğanın anlatımında kullandığı müzikal tasvirler ile tonal müziğin sınırlarını zorlayan bir eser.

Prömiyeri çalkantılı 5. Senfoni ile beraber 1808 yılında yapılan ve "Pastoral" adı ile bilinen bu senfoni form ve dengenin bir arada mükemmel kullanıldığı bir başyapıttır.

Beethoven doğayla iç içe: "Burada *Dere Sahnesi*'ni yazdım, yukarıda dolaşan sarı kiraz kuşları, etrafımdaki bildircinlar ve guguk kuşları bestem için bana ilham verdiler." (Gravür: Julius Schmid).

Eserin ilk bölümü yaz aylarının, kırlarda dolaşmanın, doğayla iç içe olmanın verdiği hazzı dile getiriyor. Uzun süre şehirde kaldıktan sonra kırlarda, çayırlarda, dere kenarlarında zaman geçirmenin yarattığı duyguları uyandırmayı amaçlıyor. Kuş sesleri, derelerin mırıltıları, çobanlar, gök gürültüleri ve fırtınalar duyabiliyoruz. Basit motiflerle başlayan bu ezgiler daha sonra her yönden detayları ile genişletiliyor, dinleyiciye duyurulan her temel malzeme ince ince işlenerek zenginleştiriliyor.

Olağan dört yerine beş bölümden oluşan ve Beethoven'ın kişisel izlenimlerini yansıttığı düşünülen bu senfonide programlı bir yapıya benzer bir şekilde bestecinin her bölüm için verdiği bir başlık yer alıyor. Örneğin bunların arasında ikinci bölüm *Dere Sahnesi* ("Szene am Bach") adını taşıyor. 1808 yazında tatil için gitmiş olduğu Viyana yakınındaki Heiligenstadt'tan yardımcısı Schindler'e şöyle yazıyor Beethoven: "*Burada Dere Sahnesi'ni yazdım, yukarıda dolaşan sanı kiraz kuşları, etrafımdaki bıldırcınlar ve guguk kuşları bestem için bana ilham verdiler.*"

1808 yılından Beethoven'ın kendi el yazısıyla "Pastoral" senfoninin ilk bölümünün eskizleri (British Library).

Senfoni No. 7 La majör, Op. 92

Poco sostenuto – Vivace / Allegretto / Presto – Assai meno presto / Allegro con brio

İthaf: Kont Moritz von Fries

Mistiklerin yakıştırdığı anahtar kelime: Coşkunluk.

Dokuz senfoninin arasında 7. Senfoni, özellikle son bölümünün ifade ettiği coşkun heyecan ile, Beethoven'ın en yoğun, enerji dolu ve hareketli niteliklere sahip senfonileri arasındadır.

Her bölümünün çok belirgin bir ritmik yapı üzerine kurulmasından dolayı olacak, Richard Wagner 7. Senfoniye "*Dansın Tanrıları katına çıkarılması*" olarak niteliyor.

İlk kez 1813 yılında seslendirilmiş olan 7. Senfoni romantizmi, sevinç ve coşkunluğu ile dinleyiciyi anında etkileyen, büyüleyici bir karaktere sahiptir. Hakkıyla seslendirilmesi oldukça zor olan bu eser orkestradan hem büyük güç, heyecan, hem de sürekli bir dakiklik, duyarlılık talep eder.

7. Senfoninin en sevilen Allegretto bölümünün duyarlı ve hazin yapısı eserin son bölümünün sınırsız coşkusu ile dengelenir.

Senfoni No. 8 Fa majör, Op. 93

Allegro vivace e con brio / Allegretto scherzando / Tempo di menuetto / Allegro vivace

İthafsız

Mistiklerin yakıştırdığı anahtar kelime: Tanrısalılık.

Beethoven 8. Senfoninin ilk seslendirildiği 1814 yılında (Gravür: Blasius Höfel).

Haydn'ın müziksel şakalarına nostaljik bir bakış olarak görülebilecek 8. Senfoni'de eşsiz bir heyecan, coşku, neşe ve iyimserlik buluyoruz.

Diğerlerine göre kısa ve nisbeten çalkantısız olması, ayrıca bir önceki yüzyılın müzik stilleri ve biçimlerine sık sık geri dönmesi nedeniyle olacak, 8. Senfoni genellikle Beethoven'ın olgunluk çağı senfonileri arasında en mütevazı olanı kabul edilir.

Besteci bu senfoniye dört ay gibi kısa bir zamanda bitirdi. Viyana'da 27 Şubat 1814'te verilen prömiyerinde bu tarihten daha iki ay önce ilk kez seslendirilmiş olan 7. Senfoni ile beraber çalındı.

Beethoven aynı tonalitedeki ve daha uzun olan "Pastoral" senfoniden ayırt etmek üzere bu senfonisini "benim küçük Fa Majör senfonim" ya da "Eine kleine Symphonie" olarak adlandırırken aynı zamanda da bu eseri ne kadar sevdiğini gösteriyordu. Öğrencisi Carl Czerny üstad 7. Senfoninin neden 8. Senfoniden daha popüler olduğunu sorduğunda Beethoven'ın cevabı şaka ile karışık "*Çünkü 8. Senfoni çok daha güzel*" olmuştur.

Senfoni No. 9 Re minör, Op. 125

Allegro ma non troppo, un poco maestoso / Molto vivace (Trio) / Adagio molto e cantabile / Finale

İthaf: Prusya Kral III. Friedrich Wilhelm

Mistiklerin yakıştırdığı anahtar kelime: Mükemmellik.

O zamana kadar birbirinden değişik ama hepsi güzel olan sekiz muhteşem senfoni yazmış olan bir bestecinin on sene aradan sonra tamamladığı dokuzuncu senfonisinin öbürlerinden hem değişik hem de en az onlar kadar güzel olması beklenmez miydi?

Beethoven 9. Senfoninin prömiyerinde sahnede (19. yüzyıl gravürü).

Bestecinin İnsanlığın küresel kardeşliğini ve eşitliğini vurguladığı bu eser 19. yüzyıl müziğinin en önemli yapıtlarından biri olarak kabul edilir. Başka hiçbir senfonik eser 9. Senfoni kadar geniş etkili bir şekilde karşılanmadı. Eserin etkisi müzik alanının çok

ötesinde, ozanlara, yazarlara, görsel sanatçılara kadar yayılıp onlara ilham verdi, estetik ve felsefi yorumlara yol açtı.

Beethoven'ın 9. Senfoninin ilk bölümü üzerinde çalışmaya başlaması 1818 yılının ilk aylarına, "Hammerklavier" adlı Si bemol majör Op. 106 piyano sonatını bestelemeye başladığı zamana rastlıyor. 8. Senfoninin seslendirilişinden 10 yıldan fazla bir zaman geçtikten sonra, bu son senfoninin prömiyeri 7 Mayıs 1824'te yapıldı.

Beethoven bu senfonide Scherzo bölümünü yavaş bölümden önceye koyarak klasik senfonideki bölüm sıralamasına aykırı bir düzen kuruyor. Besteci son bölümde yer alan Alman şair Friedrich von Schiller'in "Neşe İlahisi" ile senfonik müziğe ilk kez insan sesini katmış oldu. 1822 yılında defterine aldığı notlardan senfoninin sonu için "Türk müziği ve koro" kullanmayı düşündüğünü biliyoruz.

9. Senfoni, bestecinin son yıllarındaki diğer çalışmaları gibi çağdaşlarının çoğunun kavrayıp değerlendirebileceğinin ötesinde bir düzeydeydi.

Kendi el yazısı ile 9. Senfoninin notasının birkaç sayfası hariç tamamı Berlin Eyalet Kütüphanesinde saklanıyor. Bu büyük eser 21. Yüzyılın başında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınarak insanlığın manevi mirasına eklendi.

Beethoven'ın el yazısı ile bestecinin 9. Senfonisinde Türk müziği öğeleri kullandığı "Alta Marcia" başlıklı kısmın girişi.

SON DÜŞÜNCELER

Beethoven'ın müziği sadece çağının entelektüel insanlarına hitap etmiyordu; müziği hem müzisyenleri hem müzikseverleri etkileyecek nitelikteydi. Doğumundan 250 yıl sonra da müziği, toplumun her kesiminden insanları aynı güçle etkilemeye devam ediyor.

Sanatçı özellikle işitmesini kaybetmeye başladığı yıllardan sonra üstün iradesi ile yarattığı eserlerle kuşaktan kuşağa müzikseverlerin gönlünü fethetti. Beethoven'ın senfonileri sanatsal başarı ölçüsünde zirvede yer alan, ikiyüz sene önce nasıl takdir ediliyorlarsa günümüzde de sevilen, hayranlık uyandırmaya devam eden yapıtlar olarak yaşıyorlar. İfade ettikleri duyguların çeşitliliği ve kendine has karakterleri ile bu dokuz anıtsal eser her dinleyişimizde tazelik ve çarpıcılıklarını koruyorlar.

"Enstrümental müziğin en muhteşem ve gelişmiş şekli Beethoven'da en görkemli ifadesini buldu."

Ernest Markham Lee

Ömer Eğecioğlu

Santa Barbara, CA, ABD

omer@cs.ucsb.edu

(Bu yazının ilk versiyonu: *Andante*, No. 170, December 2020)

Kaynakça:

Theodore Albrecht (çev.), *Beethoven's Conversation Books*, Boydell Press, 2020.

Cevad Memduh Altar, *Ölümünün 125 inci yıl dönümünde Ludwig van Beethoven*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1953.

Mark Anson-Cartwright, "Beethoven: structural principles and narrative strategies," *The Cambridge Companion to the Symphony* (J. Horton, ed.), Cambridge University Press, 2013.

Hector Berlioz, *Critical Study of Beethoven's Nine Symphonies*, University of Illinois Press, 2000.

Philip H. Goepf, *Symphonies and Their Meaning*, J. B. Lippincot, Philadelphia, 1902.

George Grove, *Beethoven's Nine Symphonies, Analytical Essays*, G. H. Ellis, Boston, 1888.

George Grove, *Beethoven and his Nine Symphonies*, Novello, Ewer and Co., Londra, 1896.

Corinne Heline, *Beethoven's Nine Symphonies*, J. F. Rowny Press, Santa Barbara, 1963.

Robert Simpson, *Beethoven Symphonies*, BBC Publications, Londra, 1970.

George P. Upton, *The Standard Symphonies: Their History, Their Music, and Their Composers*, A. C. McClurg and Company, Chicago, 1890.

Alexander Teetgen, *Beethoven's Symphonies*, W. Reeves, Londra, 1879.
